

Nr 10.

Ankom till riksdagens kansli den 30 april 1931 kl. 11 f. m.

Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 10, i anledning av väckt motion om utredning rörande omläggning av religionsundervisningen i våra skolor.

I en inom första kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott för behandling hänvisad motion, nr 194, har herr *Oscar Olsson* m. fl. hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning i syfte att omlägga religionsundervisningen i våra skolor på ett sådant sätt, att den blir helt konfessionslös och inte behöver kränka religions- och samvetsfriheten.

I avseende å motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har i föreskriven ordning inhämtat yttrande över motionen från skolöverstyrelsen, och är nämnda yttrande såsom bilaga fogat vid utskottets utlåtande. Överstyrelsen har på anförda skäl funnit sig böra avstyrka bifall till motionen.

Syftemålet med ifrågavarande motion torde närmast vara att skapa garantier för att religions- och samvetsfriheten icke måtte kränkas genom den i våra skolor meddelade religionsundervisningen. För att sådana garantier skola vinnas måste enligt motionärens mening kristendomsundervisningen ersättas med konfessionslös religionsundervisning. Utskottet, som ansluter sig till den numera för övrigt allmänt gängse meningen, att samvets- och religionsfrihet bör upprätthållas — dock givetvis så, att icke heller den på en negativ inställning till religionen grundade uppfattningen må kränka friheten att omfatta en viss tro — kan för sin del icke finna, att kristendomens avskaffande såsom läroämne är en nödvändighet för upprätthållande av samvets- och religionsfrihet. Den motsatta uppfattningen, som företrädes av motionärerna, frestar då snarare till antagandet, att motionärernas intresse i förevarande fråga har en huvudsakligen negativ inställning och icke i första rummet gäller samvets- och religionsfrihetens princip utan fastmer den kristna religionen.

Motionärerna vilja göra gällande, att kristendomsundervisningen sådan den numera bedrivs måste betecknas såsom ett utslag av "andlig diktatur" och således kränker samvetsfrihetens princip. Utskottet anser sig i anledning härav böra erinra om de för undervisningen i detta ämne gällande, grundläggande

Utskottet.

bestämmelserna, vilka återfinnas i undervisningsplanen för rikets folkskolor den 31 oktober 1919. I denna undervisningsplans anvisningar till ämnet kristendom stadgas bland annat följande: "Vid kristendomsundervisningen bör läraren städse erinra sig, att de olika hem, från vilka lärjungarna på grund av rådande skolplikt komma, i många fall företräda vitt skilda uppfattningar av de frågor, som vid kristendomsundervisningen kunna förekomma till behandling. Han bör därför vid sin undervisning sorgfälligt undvika allt, som kan verka såsom sårande angrepp på andras åskådning eller motverka uppkomsten hos lärjungarna av en vidhjärtad fördragsamhet mot olika tänkande. Det är av synnerlig vikt, att undervisningen i kristendom, utan att den därvid förlorar i allvar eller stadga, bedrives så, att den icke kommer i strid med det nutida samhällets krav på tankefrihet för de enskilda individerna." Dessa anvisningar, tillämpade på sätt som avsetts, utgöra enligt utskottets mening fullt tillfredsställande garantier för att icke obehörigt samvetstvång utövas genom kristendomsundervisningen vid de ifrågavarande läroanstalterna.

Utskottet tillåter sig erinra om att en liknande uppfattning kommit till uttryck i ett av centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskollära rförening den 10 mars 1930 till utskottet avgivet yttrande över en av herr Oscar Olsson vid 1930 års riksdag väckt motion, nr 69, om förändringar i undervisningsplanen med hänsyn till kristendomsundervisningen. Centralstyrelsen anförde bland annat följande. "Även om självfallet inom en kår på ungefär 27,000 medlemmar olika meningar kunna göra sig gällande i enskildheter beträffande ett så ömtåligt ämne som den obligatoriska kristendomsundervisningen i barndomsskolan, vågar centralstyrelsen dock som sin uppfattning uttala, att en mycket övervägande mening inom folkskollärarkåren råder därom, att undervisningsplanen på ett lyckligt löst ett av de svåraste problem, som skolan i nutiden har att brottas med. Genom denna har religionsundervisningen i den svenska folkskolan fått bibehålla karaktären av *en positiv undervisning* i kristendom, men samtidigt har denna undervisning fått över sig en prägel av vidhjärtad tolerans, som möjliggjort, att föräldrar med olika inställning till de religiösa problemen i allmänhet kunnat finna sig till freds med den undervisning, som folkskolan haft att lämna angående den kristna tros- och livsåskådningen." Utta- landen i samma riktning gjordes jämväl av övriga lärarsammanslutningar, som av utskottet beretts tillfälle att yttra sig över ovannämnda motion nr 69.

Såsom skolöverstyrelsen erinrat utgå de nya undervisningsplanerna för de allmänna läroverken och de kommunala flickskolorna från samma grunduppfattning i fråga om kristendomsundervisningens ställning och uppgift som folkskolans undervisningsplan.

Utskottet vill slutligen framhålla, att, enligt vad erfarenheten givit vid handen, den meningsriktning, som företrädes av motionärerna i här föreliggande motion, icke heller utanför lärarkretsarna torde hava funnit någon större anslutning.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 28 april 1931.

På utskottets vägnar:

RUBEN WAGNSSON.

Närvarande vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet: herrar *Wagnsson, Tamm, Boberg, Andersson, Karl Andreas, Andersson, Per*, Johansson, Karl A., Nyländer* och *Björck*.*

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer

dels av hrr *Wagnsson* och *Johansson, Karl A.*, som yrkat, att utskottets utlåtande måtte erhålla följande lydelse:

”Enligt utskottets uppfattning bör bland folkskolans uppgifter ingå att meddela en *objektiv* kristendomsundervisning. Denna bör gestaltas så att den icke direkt eller indirekt blir religionsfientlig. Men den bör icke heller såsom söndagsskolans undervisning gå ut på uppbyggelse och omvändelse. Den bör, såsom skolöverstyrelsen framhållit i sitt yttrande över en 1930 av hr Oscar Olsson väckt motion i samma ämne, ha en *historisk objektiv inriktning och präglas av en vidsynt tolerans*. Den statliga folkskolan skall enligt utskottets uppfattning i fråga om kristendomen meddela en på religionsvetenskaplig grund fotad saklig undervisning.

Då i vårt land icke längre som förr befolkningen omfattar en enda form av religiös tro, men då den kristna religionen utövat ett dominerande inflytande på den västerländska kulturen, bör folkskolans religionsundervisning koncentreras på den kristna religionen och dess grundläggande urkund, bibeln, och ge en historisk framställning av dessa. Den moderna kulturstaten bör sörja för att den uppväxande ungdomen får en obligatorisk undervisning på vetenskaplig grund om kristendomen och religionerna. Därigenom skapas ett skydd mot inflytelser från grupper, vilkas verksamhet präglas av intolerans och fanatism. Det är av betydelse, att skolväsendets enhetlighet icke sönderspränges genom åtgärder som kunna medföra av de olika religiösa samfunden upprättade särskilda privata skolor.

Den 1919 utfärdade undervisningsplanen för rikets folkskolor åstadkom en avspänning i tidigare strider om kristendomsundervisningen. Genom i sagda undervisningsplan givna anvisningar åligger det läraren att vid kristendomsundervisningen städse erinra sig att de olika hem, från vilka lärjungarna på grund av rådande skolplikt komma, i många fall företräda vitt skilda uppfattningar av de frågor, som vid kristendomsundervisningen kunna förekomma till behandling. Han bör, heter det vidare, vid sin undervisning sorgfälligt undvika allt, som kan verka såsom sårande angrepp på andras åskådning eller motverka uppkomsten hos lärjungarna av en vidhjärtad fördragsamhet mot olika tänkande. Det är av synnerlig vikt, att kristendomsundervisningen utan att förlora i allvar eller stadga bedrivs så, att den icke kommer i strid med det nutida samhällets krav på tankefrihet för de enskilda individerna. Bibelns egen framställning skall utgöra omedelbar grundval för undervisningen och det ordagranna inlärandet icke få förekomma i alltför stor utsträckning.

Med kungörelsen av den 6 december 1929 har frågan om kristendomsundervisningen ånyo aktualiserats. Det synes utskottet under sådana förhållanden önskvärt, att problemet upptages till förnyad prövning. Utan att godkänna de synpunkter, motionärerna framföra i motiveringen till sin framställning, finner utskottet det riktigt, att en utredning igångsättes rörande vilka åtgärder, som påkallas, för att religionsundervisningen i våra skolor omläggas på ett sådant sätt, att den må komma att giva en *objektiv* historisk framställning, fotad på religionsvetenskaplig grund, och får ett sådant innehåll, att den icke kränker religions- och samvetsfriheten.

På grund av det anförda hemställer utskottet,

att första kammaren måtte för sin del besluta, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning av frågan om huruvida och i vilken utsträckning ändrade bestämmelser äro påkallade för att ge kristendomsundervisningen i våra skolor en *historiskt objektiv* inriktning, så att den icke behöver kränka religions- och samvetsfriheten."

dels ock av herr *Andersson, Karl Andreas*, som ansett, att utskottets utlåtande bort hava följande lydelse:

"Genom 1919 års undervisningsplan för rikets folkskolor gjordes ett stort framsteg i riktning mot tillmötesgående av dem, vilka önskade en kristendomsundervisning fri från inlärandet av mer eller mindre föråldrade lärosatser och från inpluggande av en ofruktbar minneskunskap. Det torde till och med kunna sägas, att denna plan lämnar rum för en kristendomsundervisning, som i vidaste mening tar hänsyn till de enskilda individernas krav på tanke- och religionsfrihet. Efter 1919 kunde man också åtminstone inom

riksdagen tydligt förmärka en avspänning uti striden om kristendomsundervisningen i våra skolor. Denna avspänning har givetvis också varit välgörande för skolan, som behövt lugn och ro för att växa in i de nya förhållandena. Nya strider på detta område kunna icke undgå att bliva till skada för undervisningen.

Den nämnda avspänningen bröts med den rörelse, som ledde till den bekanta ändringen i undervisningsplanen genom Kungl. Maj:ts kungörelse den 6 december 1929. Denna innebar i viss mån avsteg från 1919 års plan och framkallade därför åter inom riksdagen strid om kristendomsundervisningen. Man kan lägga märke till, huru ömtåligt ämnet är.

Vad nu den föreliggande motionen angår, synes den — oavsett huru man ställer sig till den konfessionslösa kristendomsundervisningen — vara alltför oklart avfattad för att kunna läggas till grund för en skrivelse från riksdagens sida till Kungl. Maj:t om en utredning angående införande av en konfessionslös religionsundervisning. Sålunda är det svårt att se sammanhanget mellan motiveringen och yrkandet i motionen. För en så viktig riksdagskrivelse som det här är fråga om, måste klara linjer fordras för den begärda utredningen.

Vill man ha en ändring i nuvarande tillstånd, skulle det väl hava legat närmast till hands att söka åstadkomma en återgång till 1919 års undervisningsplan sådan den var före ändringen 1929. Men med hänsyn därtill, att denna ändring så nyligen genomförts, synes man tillsvidare böra ställa sig avvaktande för att se, hurudana verkningarna bliva av 1929 års kungörelse. Skulle det visa sig, att allvarliga olägenheter uppstå, bör frågan om undervisningsplanen för kristendomsundervisningen upptagas till ny granskning.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda."

Bilaga.

Till riksdagens första kammarens första tillfälliga utskott.

Genom nådig remiss den 13 februari 1931 har Kungl. Maj:t anbefallt Kungl. Skolöverstyrelsen att till riksdagens första kammarens första tillfälliga utskott inkomma med utlåtande över den i kammaren väckta och till utskottet för förberedande behandling hänvisade motionen nr I:194 om utredning rörande omläggning av religionsundervisningen i våra skolor. Med anledning härav får överstyrelsen anföra följande.

Vid 1930 års riksdag väcktes en motion (nr I:69) med i huvudsak samma syfte som den nu förevarande motionen, ehuru begränsad till folkskolan. Med anledning av sagda motion avgav överstyrelsen den 11 mars 1930 till utskottet ett infortrat utlåtande, vilket finnes infört som bil. 1 till utskottets utlåtande i ärendet (nr 8). I sagda utlåtande fann sig överstyrelsen på de i detsamma anförda grunder böra avstyrka den då föreliggande motionen.

Under den tid, som sedan dess förflutit, har ingenting inträffat, som skulle föranleda överstyrelsen att frångå sin då uttalade uppfattning. Överstyrelsen anser sig därför nu kunna i huvudsak begränsa sig till att hänvisa till vad överstyrelsen i sagda utlåtande anför. Därutöver vill överstyrelsen allenast — med hänsyn därtill, att i nu förevarande motion framställningen blivit utsträckt från att avse särskilt folkskolan till att avse det svenska skolväsendet överhuvud — erinra därom, att de nya undervisningsplanerna för de allmänna läroverken och de kommunala flickskolorna utgå från samma grunduppfattning i fråga om kristendomsundervisningens ställning och uppgift som folkskolans undervisningsplan.

På grund av vad sålunda anförts finner sig överstyrelsen böra avstyrka bifall till den föreliggande motionen.

I den slutliga handläggningen av detta ärende hava deltagit generaldirektören Holmdahl, avdelningschefen undervisningsrådet Bruce, t. f. avdelningschefen undervisningsrådet Johansson, föredragande, undervisningsrådet Nylund samt t. f. undervisningsrådet Brunnberg.

Stockholm den 2 mars 1931.

OTTO HOLMDAHL.

August Johansson,
föredragande.